

Complexnummer: 516333

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

n.v.t.

Aantal complexonderdelen

4

Monumentnummers van complexonderdelen

516334, 516335, 516336, 516337

Woonplaats

Easterein

Gemeente

Súdwest-Fryslân

Provincie

Fryslân

Locatie van het hoofdobject

Tsjerkebuorren 1, 8734 GX te Easterein

Complexomschrijving

Inleiding

Copmplex bestaande uit de PASTORIE (behorende bij de reeds beschermde Hervormde kerk, mon.nr 21548), de TUINEN rondom de pastorie, een betonnen VOETGANGERSBRUG en een KOETSHUIS. Het complex vormt een eilandje op zich binnen het beschermd dorpsgezicht Oosterend.

De PASTORIE is in eclectische trant gebouwd, volgens de gedenksteen in 1861 en onder toezicht van Pieter Jans Jaarsma en Jelle Arjens Timmenga door timmerman Hendrik Wouda. Gezien de grote overeenkomsten met de eveneens beschermde pastorie aan de Sluytermanwei 6 te Jorwerd zou de pastorie kunnen worden toegeschreven aan J. Swart uit Arum. De pastorie ligt op een omgracht terrein, grenzend aan de noordzijde kerk en kerkhof, die ook op een eiland liggen.

De TUINEN behorende bij de pastorie bestaan uit een wandeltuin rondom de pastorie, en een moestuin met boomgaard en een paardenweide annex bleekveld. De tuinen zijn onderling door slotjes gescheiden en behoren tot de oorspronkelijke aanleg van 1861. Zij vormen een herinnering aan een kerk-historische situatie, namelijk de zelfvoorzienende positie van de pastorie, zowel wat betreft het verzetten der zinnen als wat betreft de eerste levensbehoeften. De functionele verdeling van de moestuin c.a. is nog de oorspronkelijke; de tuinaanleg is nog enigszins herkenbaar. In de wandeltuin rondom de pastorie geeft het micro-reliëf nog enigszins een idee van het oude padenbeloop; de oude paden zijn nog gedeeltelijk in gebruik. De betonnen VOETGANGERSBRUG dateert uit een latere periode, vermoedelijk van omstreeks 1920-1930. Hij vervangt een houten voorganger. De brug is monolithisch en is

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vermoedelijk ter plaatse gestort. Hij vormt de rechtstreekse verbinding over de gracht tussen de pastorie en de kerk. Het is een typerend voorbeeld van de vroeger veelvuldig in de Friese waterrijke dorpen voorkomende particuliere voetgangersbruggen.

Het KOETSHUIS ligt op het achtererf in de pastorietuin, is van de pastorie afgewend en heeft een eigen oprit over de omgrachting van de pastorietuin. Het is ongeveer gelijktijdig met de pastorie (omstreeks 1861) gebouwd in Ambachtelijk-traditionele trant met een enkele verwijzing naar de neo-gotiek en is later vergroot. Deze vergroting is voor de bescherming van rijkswege van ondergeschikt belang.

Waardering

Het complex, bestaande uit de pastorie, de tuinen, een betonnen voetbrug en het koetshuis, is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van de herinnering aan een kerk-historische situatie, namelijk de zelfvoorzienende positie van de pastorie, zowel wat betreft recreatie als wat betreft de eerste levensbehoeften;
- vanwege de betekenis van het complex als essentieel onderdeel het beschermd dorpsgezicht dat van nationaal belang is;
- omdat de pastorie uit 1861, wellicht naar ontwerp van F. Swart in eclectische trant, een typerend voorbeeld is van de eclectische architectuur uit het derde kwart van de 19de eeuw;
- omdat het complex een bijzondere uitdrukking is van een historische ruimtelijke situatie, namelijk door de ligging van de pastorie c.a. ten opzichte van de eveneens beschermde kerk;
- vanwege de hoogwaardige kwaliteit van het complex en de historisch ruimtelijke relatie met groen, bebouwing en waterlopen;
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege de betekenis van de tuinen (nutstuin en wandeltuin) als essentieel onderdeel van het complex en als onderdeel van het beschermd dorpsgezicht dat van nationaal belang is;
- in relatie tot de structurele gaafheid van het complex waar het gaat om de aanwezigheid van scheislotten;
- wegens de afwijkende oriëntatie van het koetshuis, die ter plaatse wordt bepaald door de lokale situatie van grachten rondom de pastorie, grenzend aan het kerkhof;
- vanwege de betonnen voetgangersbrug als typerend voorbeeld van de vroeger veelvuldig in de waterrijke Friese dorpen voorkomende particuliere bruggen;
- vanwege de bijzondere betekenis van de brug als verbinding tussen pastorie-eiland en kerkterrein.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516334

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	05 maart 2001
Kadaster deel/nr	82757/186

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
Easterein	Súdwest-Fryslân	Fryslân		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oosterend	D			568

Omschrijving**

Inleiding

De PASTORIE is in eclectische trant gebouwd en is volgens de gedenksteen gebouwd in 1861 onder toezicht van Pieter Jans Jaarsma en Jelle Arjens Timmenga door timmerman Hendrik Wouda. Gezien de grote overeenkomsten met de eveneens beschermde pastorie aan de Sluytermanwei 6 te Jorwerd zou de pastorie kunnen worden toegeschreven aan J. Swart uit Arum. De pastorie ligt op een omgracht terrein, grenzend aan de noordzijde van de eveneens van rijkswege beschermde kerk met kerkhof, die ook op een eiland liggen.

Omschrijving

De pastorie heeft een nagenoeg vierkante plattegrond en bestaat uit één bouwlaag met een afgeknot schilddak met op de hoeken vier schoorstenen met schoorsteenborden en op de dakschilden zwarte geglazuurde Hollandse pannen; op het voorschild liggen zwarte geglazuurde, gegolfde Friese pannen liggen. De gevels zijn gemetseld in bruine baksteen in staand verband met een knipvoeg. De voorgevel is verticaal geleed door een natuurstenen plint, een doorlopende hardstenen dorpel ter hoogte van de vensterbanken en een gepleisterde gevellijst. De gevel is horizontaal geleed door hoeklisenen en een middenrisaliet, dat doorloopt in een gemetselde dakkapel onder lichthellend zadeldak. Alleen de hoeklisenen hebben gepleisterde spiegelvlakken met lijstwerk. De overige gevels zijn soberder uitgevoerd: de plint is gepleisterd en de wenkbrouwbogen boven de ramen ontbreken.

In de voorgevel tweemaal twee T-vensters met spiegellijstkozijnen aan weerszijden van het middenrisaliet. De lichtopeningen hebben een wenkbrouwboog op consoles met een kuif. Het gevelvlak van het middenrisaliet ligt verdiept. In de eerste bouwlaag een portiek met een tweetreeds hardstenen stoep; porte brisée met paneeldeuren en middenstijl met gietijzeren roosters met leeuwenkoppen voor een glaspaneel. Het plafond en de zijwanden van het ondiepe portiek zijn gepleisterd en versierd met lijstwerk.

Op de stoep gepaarde gietijzeren kolommen die een houten balkon ondersteunen. De kolommen zijn versierd met getordeerde en rechte cannelures, bloemversieringen en composietkapitelen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het middenrisaliet wordt horizontaal geleed door het balkon met een smeedijzeren balustrade. De dakkapel heeft een keperboogvormige afsluiting en een porte brisée met glaspanelen. De deuropening wordt aan de bovenzijde afgesloten door een gepleisterd opzetstuk met een dierenkop.

De westgevel is nagenoeg symmetrisch ingedeeld, met een accent in het midden: een tweetreeds hardstenen stoep en tuindeur, een deuromlijsting met hoofdgestel; in het dakschild een houten dakkapel.

Aan weerszijden van de tuindeuren een recht gesloten T-venster. In de gevelwanden aan beide zijden twee getoogde lichtopeningen: drie T-vensters en een porte brisée tuindeur.

De achtergevel (noord) is nagenoeg symmetrisch ingedeeld met een middenrisaliet, opgetrokken tot een gemetselde dakkapel. Het middenrisaliet is twee raamtraveeën breed en bevat van onder naar boven: twee provisiekelderramen met diefijzers; twee door een vensterbank gekoppelde en getoogde T-vensters met een eenvoudige wenkbrouwboog op consoles; een vlakke, gepleisterde gevellijst ter hoogte van de lijstgoot; twee half rond gesloten vensters in de dakkapel, onderling gekoppeld ter hoogte van de vensterbanken en verbindingen tussen de gepleisterde omlijsting van de bovenramen. In de bovenramen van de dakkapel een levensboom in neo-maniëristische trant. De drie muurdammen hebben een gepleisterd spiegelvlak; tussen de bovenlichten van beide ramen is een gepleisterd rond vlak aangebracht. De gootlijst heeft een eenvoudige, gezaagde versiering.

De oostgevel heeft onder meer twee T-vensters in spiegellijstkozijnen, waartussen een grote hardstenen gedenksteen (gesigneerd K. v. S. Greve); twee deuren, waarvan één met glaspanelen; in de bovenlichten van de deuren een levensboom in neo-maniëristische trant. De gedenksteen heeft hoekornamenten (acanthusbladeren) en het opschrift luidt: Deze Pastorij is gesticht in het jaar 1861 onder de Admin; van H.H. Kerkvoogden, ATE SJOERD YPMA SJOERD JAN HEEG ATE KLAZES WIERSMA. De eerste steen is gelegd den 29 Mei door den WelEerw. Zeergel: Heer WILLEM ARNOLD BEKKING en gebouwd onder toezicht van PIETER JANS JAARSMA JELLE ARJENS TIMMenga door HENDRIK WOUDA.

Het INTERIEUR heeft een symmetrische indeling bestaande uit een centrale gang met aan weerszijden vertrekken en een dwarsgang. Tot waardevolle elementen behoren onder meer: de met marmer bevoerde gang en het stucwerk (omlijstingen en medaillons met symbolische voorstellingen) op de wand, het plafond en de gepleisterde boog, de verhoging naar het achterhuis met deur, kamerdeuren met hang- en sluitwerk; in de kamers onder meer: marmeren schoorsteenmantel, stucplafonds, kamerblinden en vensterbanken.

Waardering

De pastorie uit 1861, wellicht naar ontwerp van F. Swart, in eclectische trant is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een historische kerkelijke situatie, namelijk door de ligging ten opzichte van de kerk,
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege het bijzondere materiaalgebruik en de ornamentiek van zowel exterieur als interieur;
- vanwege de hoge mate van architectonische gaafheid van het exterieur;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de betekenis van het object als essentieel onderdeel van het complex en als onderdeel van het beschermd dorpsgezicht dat van nationaal belang is;
- in relatie tot de structurele gaafheid van het dorp;
- vanwege de architectonische gaafheid van het interieur.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

Pastorie(F)

Monumentnummer*: 516335

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	05 maart 2001
Kadaster deel/nr	82758/3

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Easterein	Súdwest-Fryslân	Fryslân

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oosterend	D			1086
Oosterend	D			1356
Oosterend	D			1357
Oosterend	D			1358
Oosterend	D			1359
Oosterend	D			1610
Oosterend	D			1876
Oosterend	D			1991
Oosterend	D			2015
Oosterend	D			2040
Oosterend	D			73
Oosterend	D			2141
Oosterend	D			568

*Omschrijving***

Omschrijving

TUINEN behorende bij de pastorie uit 1861. In de tuin rondom de pastorie liggen nog enkele (oude) wandelpaden, namelijk van en naar de voetbrug en het koetshuis; de kleine slingerpaden zijn buiten gebruik geraakt. In de tuin bevinden zich enkele oude solitaires, meest beuken. De tuinaanleg is beïnvloed door de Landschappelijke stijl.

De moestuin, ten westen van de pastorie is bereikbaar via een loopbruggetje en ligt op een omgracht terrein. De tuin is opgedeeld in een 'keukentuin' en een boomgaard met fruitbomen.

Ten noordwesten van de pastorie ligt een paardenwei, die eveneens door een omgrachting is gescheiden van de overige percelen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Behalve als paardenwei kan het perceeltje grasland zijn gebruikt als bleekveld.

Waardering

De wandeltuin, moestuin en paardenwei bij de pastorie, behorend tot de oorspronkelijke aanleg van 1861, zijn van algemeen cultuurhistorisch en landschappelijk belang:

- als bijzondere uitdrukking van de herinnering aan een kerk-historische situatie, namelijk de zelfvoorzienende positie van de pastorie, zowel in recreatief opzicht als wat betreft eerste levensbehoeften;
- vanwege de betekenis van de tuinen als essentieel onderdeel van het complex en als onderdeel van het beschermd dorpsgezicht dat van nationaal belang is;
- in relatie tot de structurele gaafheid van het complex door de scheiding door middel van sloten;
- wegens de redelijke zeldzaamheid van een dergelijk functioneel tuinencomplex rondom een pastorie in Friesland.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Tuin

Monumentnummer*: 516336

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	05 maart 2001
Kadaster deel/nr	82757/132

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
Easterein	Súdwest-Fryslân	Fryslân		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oosterend	D			568

Omschrijving**

Inleiding

Het KOETSHUIS achter de pastorie is vermoedelijk gelijktijdig met de pastorie in 1861 gebouwd, in Ambachtelijk-traditionele bouwtrant, met een ontlening aan de Neo-Gotiek (spitsboogvenster). Het koetshuis is aan de achterzijde uitgebreid met een aanbouw, nu in gebruik als houtopslag. Deze uitbreiding is voor de bescherming van rijkswege van ondergeschikt belang. Het koetshuis heeft een directe ontsluiting over de achtergracht van de pastorie; de betonnen brug is voor de bescherming van ondergeschikt belang. De oorspronkelijke indeling van de voorgevel met mendeuren en zolderluik is vervangen door een spaarveld (halfsteens) en een metalen kanteldeur onder een betonlatei.

Omschrijving

Het koetshuis heeft een rechthoekige plattegrond en is opgetrokken op een trasraam, afgesloten met een rollaag. De gevels zijn opgetrokken in bruine baksteen. Het pand is twee bouwlagen hoog en heeft een overstekend zadeldak belegd met rode, ongeglazuurde Hollandse pannen. De windveren boven de mendeuren zijn versierd met een gezaagde S-vorm; de windveren aan de achterzijde zijn vlak. De makelaars aan beide zijden zijn eenvoudig.

De voorgevel is opgetrokken in staand verband (steens).

In de oostelijke zijgevel, opgetrokken in halfsteens verband; één negenruits venster en ankers.

In de achtergevel, opgetrokken in staand verband (steens); op de verdieping een spitsboogvenster.

In de westelijke zijgevel, opgetrokken in halfsteens verband; een negenruits venster en een opgeklampte deur, beide onder een rechte streklaag; ankers.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

Het koetshuis, vermoedelijk in 1861 gebouwd, in Ambachtelijk-traditionele bouwtrant, met een ontlening aan de Neo-Gotiek (spitsboogvenster), is van algemeen architectuurhistorisch belang:

- vanwege de ontlening aan de Neo-Gotiek toegepast bij een overigens traditioneel en utilitair gebouwtje;
- als belangrijk onderdeel van het totale pastoriecomplex;
- vanwege de afwijkende oriëntatie, die ter plaatse wordt bepaald door de lokale situatie van grachten rondom de pastorie, grenzend aan het kerkhof;
- vanwege de hoogwaardige kwaliteit van de bebouwing en de historisch-ruimtelijke relatie met de tuin en de waterlopen;
- vanwege de redelijke mate van architectonische gaafheid.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Bijgebouwen kastelen enz.

Functie

Koetshuis(L)

Monumentnummer*: 516337

Status rijksmonument
Inschrijving register* 05 maart 2001
Kadaster deel/nr 82757/146

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Easterein Súdwest-Fryslân Fryslân

Locatiennaam Locatieomschrijving
Easterein

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oosterend D 568

Omschrijving**

Inleiding

De betonnen vaste VOETGANGERSBRUG over de kerkgracht vervangt vermoedelijk een oudere houten brug ter plaatse. Het beton is monolithisch toegepast en is vermoedelijk ter plaatse gestort. De symmetrie en expressie van de balustrade is verwant aan het verstrakte Expressionisme uit de Interbellum-periode. Op grond van die stilistische overwegingen wordt de brug gedateerd omstreeks 1920-1930. De brug vormt de ontsluiting van de pastorie naar het kerkhof en de kerk.

Omschrijving

De betonnen voetgangersbrug bestaat uit een lang brugdek, twee bruggenhoofden en twee gesloten balustrades; bruggenhoofden en brug worden gemarkeerd door een pijler. De balustrades zijn symmetrisch en verhogen trapsgewijs naar het midden van de brug. Aan de buitenzijde zijn de balustrades verlevendigd door een gladde afwerking van de bovenranden; de zijwanden zijn uitgevoerd in kiezelbeton.

Waardering

De betonnen voetbrug, op grond van stilistische kenmerken gedateerd omstreeks 1920-1930, is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als typerend voorbeeld van toentertijd voorkomende betonnen voetbruggen over kleine waterlopen in de dorpen;
- vanwege de eenvoudige, maar verzorgde detaillering van het ontwerp;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege het toegepaste materiaal en de verwerkingswijze, namelijk monolithisch;
- vanwege de bijzondere betekenis van de brug voor de ontsluiting van de pastorie naar het kerkerrein;
- vanwege de hoogwaardige kwaliteit van de brug en de historisch ruimtelijke relatie met groen, bebouwing en waterlopen.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Brug(C)

Functie

Voetgangersbrug